

Sinsk Kvinnoförening

1884—1909.

Sinsk Kvinnoförening

1884—1909.

Helsingfors 1909,
Finska Litteratur-Sällskapets tryckeri.

Det kan vara olika mening om hvilketdera som är lyckligare: att lefva med i en stor idé brytningstider, då hvarje fotsbredd mark måste vinnas med möda och uppoftfringar, eller i en senare tid, då det positiva arbetet fortgår lugnt och oafbrutet på en färdigt upparbetad grund.

Den första entusiasmen gör kampen mot orättvisor och fördomar lättare, gör att arbetets mödor och segrar kännas gemensamma. Det är något af nyodlarens glädje däröfver. En senare tid kommer med mindre möda och lugnare glädje. De plöjda tegrarne grönska, skörden motses med trygg tillit. Allt går jemnt och utan slitningar; välsignelserna af det första mödosamma arbetet njutas utan hågkomst af de offer de kostat. Det är en passiv tillfredsställelse af annat slag än de första framgångarnas dyrköpta fröjd.

Att lefva under idéernas brytningstider är på visst sätt en lycka, hvilken yngre släkten hafva skäl att afundas ett föregående. De som varit med om det första rödjandet af kvinnans arbetsfält, hafva fått erfara såväl tillfredsställelsen som ansvaret af denna förmon. De hafva fått känna lyckan af att arbeta under en tid, då kraftiga sedliga väckelser

på alla områden direkt och indirekt understödde deras arbete. Men de fingo ock känna ansvaret för den grund de reste och på hvilken kommande generationer skulle bygga vidare. Vanligtvis plär nybyggaren icke få sitta i skuggan af de träd han planterat; men i vårt land har det ovanliga inträffat, att såväl den banbrytande organisationen som många enskilda kvinnor ur nyodlarenes led fått upplefva segern. Därmed vilja vi ej säga att rösträtten ensam är kvinnosakens slutmål, men den är i alla fall ett af de förnämsta medlen till detta måls uppnående. En annan egendomlighet i det finska kvinnosaksarbetet är att just på denna punkt, den man antog vara svårast uppnådd, segern skulle vinnas.

Vårt lands säregna politiska ställning, vårt folks relativt ringa kunskap om och erfarenhet på det politiska området, den i jämförelse med t. ex. England obetydliga andel kvinnorna i Finland haft i det politiska arbetet, allt tycktes hänvisa till att den politiska rösträtten, — att icke tala om valbarheten, — var bland de mål, hvilka stodo oss mest aflägsna. Härtill kom att kvinnosaksvännerna, till följd af omständigheter, som här ej behöfva påpekas, kunde jämförelsevis litet arbeta direkt för rösträttsfrågan.

Inom Finsk Kvinnoförening uttalades den som önskningsmål redan under sjelfva organisationsarbetet. Första gången det skedde offentligt var 1884, då stadgarne i hvilka den ingår, publicerades, samt 1885 i ett upprop till landtdagsmännen. Kändt är att denna fordran på rösträtt för kvinnan gaf

anledning till mycket gyckel, både enskildt och i pressen. Sedermera diskuterades frågan ofta inom föreningen ur olika synpunkter, med och utan sammanhang med andra frågor; föredrag anordnades, tidningsartiklar och en broschyr publicerades. 1897 lyckades föreningen genom hrr A. Herckman, I. Kyander och K. Killinen i borgareståndet få en petition härom inlemnad till landtdagen. Men föreningens väckelse- och förberedelsearbete på rösträttens område försvårades af att kvinnorna tyckte saken ligga dem så långt aflägsen: det tycktes dem att denna fråga minst rörde oss, det föga kända lilla landet, och mest de stora kulturfolken.

Hösten 1904 fick saken en annan vändning, då männens rösträttsfråga blef brännande. Tanken att kvinnorna nu måhända blefve utelemnade, medan äfven de okunnigaste män finge rösträtt, tycktes verka kraftigt på kvinnornas flertal. Äfven andra omständigheter sammanhängande med våra partiförhållanden, manade kvinnorna till verksamhet. Finsk Kvinnoförening fann det nu lättare än förut att finna framställarinnor och åhörarinnor för frågan. Oförgätligt för dem som deltog, var »kvinnornas kampår», räknadt från hösten 1904 till vårvintern 1906. Under denna tid höllos på föranstaltande af Finsk Kvinnoförening 318 föredrag och möten i skilda delar af landet. Här är ej platsen att vidröra andra kvinnoorganisationers arbete under detta år. Alla fingo sin belöning i grundlagsutskottets betänkande, (1906) i hvilket yttrades: »Valrätt tillkommer äfven kvinna. Detta stadgande har icke varit föremål för någon an-

märkning inom Utskottet, som endast konstaterat att reformen har ett kraftigt stöd i hos oss rådande förhållanden. Landets kvinliga ungdom erhåller väsentligen samma uppfostran och förvärfvar, synnerligast hvad de breda lagren beträffar, temligen enahanda insikt uti praktiska värf som den manliga. Den erfarenhet, som här vunnits i fråga om kvinnornas deltagande i allmänna angelägenheter och utförandet af offentliga uppdrag i statens och kommunens tjänst, föranleder icke till någon förmodan att de med mindre ansvars känsla och samvetsgrannhet än männen skulle begagna sig af sina politiska rättigheter.»

Den 29 Maj då landtdagen antog den nya vallagen, *den 20 Juli* då Kejsaren-Storfursten under-tecknade densamma, *den 1 Oktober*, då den trädde i gällande kraft och *den 15—16 Mars 1907* då Finlands kvinnor första gången stodo vid valurnorna och första gången valdes att representera sitt folk i lagstiftarenes krets, voro bemärkelsedagar i deras historia. En senare tid skall döma huru kvinnorna begagnat denna nya rättighet. Det står i alla fall fast att rättvisan därigenom vann en herrlig seger i ett bland världens minsta och obetydligaste länder.

Det var helt visst mången som om hösten 1904 insåg betydelsen af Finsk Kvinnoförenings väckande och förberedande arbete. Hade ej detta gått förut skulle man icke kunnat, såsom nu skedde, bygga vidare på den färdig lagda grunden, ty en sådan, om än ofullkomlig, fans i alla fall. Mången som med ljumt intresse följt med alla dessa förtag hvilka Finsk Kvinnoförening satt i gång: —

föredrag i kvinnofrågan, uppfostringsfrågor och allmän-nyttiga ämnen; praktiska kurser i matlagning och handarbete; undervisning i trädgårds-skötsel för kvinnor; god ungdomslitteratur; arbetsförmedling åt kvinnor; sommarhvila och elementarkurser för arbeterskor — insågo nu, att allt detta varit spridda drag af ett enda stort uppfostringsarbete bland kvinnorna inåt och utåt; uppfostran till att allt bättre fylla pligterna i hemmet och på det egna arbetsområdet och uppfostran till att förstå och fylla pligterna ute i samhället. Att detta program icke alltid kunnat följas i den utsträckning det varit önskligt, beror af bristande tillgångar och arbetskrafter inom föreningen; ty få organisationer hafva förfogat öfver så litet medel och så få aktiva medlemmar som Finsk Kvinnoförening. Det har i många hänseenden varit enkans skärf, som legat till grund för dess verksamhet.

Nu då föreningens 25-års tillvaro ger en osökt anledning att blicka tillbaka, kunna nedanstående strödda fakta måhända vara af intresse. De utgöra tillsammans ett af de många små korallref, på hvilka fördomarnas och orättvisornas mäktiga skepp stranda, emedan de bilda grunden till ändrade riktningar inom allmänna opinionen. Finsk Kvinnoförening har sedan år 1884 utgifvit 71 *publikationer* på finska och svenska: folkskrifter, kalendrar, biografier, broschyrer, ströskrifter, samt en »kalender öfver kvinnoarbetet i Finland», resultatet af en hela landet omfattande enquête af statistiska uppgifter om kvinnors arbete på olika områden. Arbetet utgafs till föreningens 10-årsfest i Maj 1894.

Vidare har föreningen hållit öfver 400 möten, 1064 föredrag och diskussioner. En del af dessa föredrag hafva naturligtvis afsett att verka för reformer i kvinnans rättsliga ställning, samt att förbereda den allmänna opinionen för dem, äfvensom för en ädlare och rättvisare uppfattning af kvinnans person och hennes uppgift i hemmet och samhället. Men därjemte hafva föreningens medlemmar i alla delar af landet hållit föredrag, hvilka direkt anslutit sig till folkupplysningsarbetet i allmänhet. På 65 orter ordnades föredragen i serier vid s. k. »hemmets dagar», hvarvid frågor berörande hemmets och kvinnans intressen belystes och diskuterades.

Medveten om den betydelse en *god ungdomslitteratur* har för ungdomens sedliga utveckling, har Finsk Kvinnoförening, understödd af Finska Litteratursällskapet, arbetat för ökande af en dylik på finska språket. Den 22 April 1893 öppnades ett *lånebibliotek för ungdom*, uppkalladt efter barna- och ungdomsvännen Z. Topelius, som sjelf i tiden gaf sitt kraftiga understöd och intresse åt företaget. Biblioteket räknar f. n. omkr. 1850 böcker, däraf något öfver 1000 svenska och resten finska.

För att komma den arbetande kvinnans i hufvudstaden bildningsbehof till möte, föranstaltade föreningen under 17 år på söndagseftermiddagarne *elementarkurser* på finska och svenska språken. Dessa besöktes af 4138 elever af alla åldrar, mest sådana, hvilka i barndomen ej varit i tillfälle att besöka folkskola. Undervisning meddelas i läsning, räkning, stil- och ämnesskrifning, samt bok-

föring. Äfven höllos för dem närmare 200 enkla, lättfattliga föredrag mellan lektionerna. Sedan dessa kurser upphörde försökte föreningen ett år att för dessa elever möjliggöra erhållande af fullständigt folkskolebetyg, genom att öppna en *kurs afsedd att leda till lägre handtversksskolans högsta klass*. Detta försök strandade på vederbörandes vägran att emottaga kursens elever i handtverksskolan.

För att för yngre flickor, som ville egnä sig åt sömmerskeyrket underlätta ernåendet af bättre fackutbildning inrättades år 1900 en *förberedande yrkeskurs* för sömmerskor. Denna anlätades under 9 år af 114 elever. Likaså anordnades ett år en *åskådningsundervisningskurs i matlagning*, besökt af 346 tjenarinnor.

För att bereda arbetssökande kvinnor af alla samhällsklasser lättare tillgång till arbete, inrättades redan år 1885 en *arbets- och platsförmedlingsbyrå*. Dess verksamhet utvidgades under några år äfven till försäljning af alla slags handarbeten och slöjdartiklar. Under några år af svårare arbetsbrist anordnades därjemte bazarer med försäljning af fattiga kvinnors arbeten. Ekonomiska svårigheter nödvändiggjorde år 1895 den inskränkning i byråns verksamhet, att arbetsförmedling upprätthölls endast för husmödrar och tjenarinnor. Under de 20 år arbetsbyrån egde bestånd anlätades densamma af 10,068 arbetsgifvare och 10,489 arbetssökande.

Sedan år 1889 har på föreningens föranstaltande några veckors *sommarhvila på landet* beretts åt 837 sjukliga eller öfveransträngda sömmerskor och andra med dem likställda arbeterskor. Utom

privata gåfvor beviljades de första åren medel härtill af Helsingfors sparbanks vinstmedel, därefter af Helsingfors stadsfullmäktige.

Inom Finsk Kvinnoförening bildades år 1869 en *sömmerske klubb*, hvars medlemmar medels kurser, föredrag och diskussioner arbetade för intellektuel förkofran och praktisk utbildning. Klubben grundade en sjukhjelpskassa, som öfverlemnats att förvaltas af Finsk Kvinnoförening; några smärre bidrag hafva utgifvits ur densamma.

För landsortens kvinnor har Finsk Kvinnoförening anordnat *62 ambulatoriska handarbetskurser* med sammanlagdt 859 elever. Kurserna räckte en månad och afsågo att, efter ett af föreningen godkändt program, meddela undervisning i tillklipping och sömnad af underkläder för kvinnor, män och barn, enklaste klädningssömnad, samt stoppning och lappning. Föreningen anskaffade lärarinnor, hvilkas resor och aflöning den bekostade.

Sedan år 1896 har föreningen föranstaltat *136 ambulatoriska matlagningskurser* om 6 veckor med 1643 elever, samt 3 korta kurser för inläggning af bär, grönsaker och svamp. Kurserna leddes af lärarinnor, som genomgått Pedagogiska matlagnings-skolan i Helsingfors och afsågo att bibringa eleverna de första grunderna i enkel matlagning för allmogehemmens behof, bakning, brygd, tvålkokning, användning af hölåda för matlagning m. m.

Inseende trädgårdsodlingens betydelse som bibräring för kvinnan i landsorten, har föreningen, för att väcka intresse för trädgårdsodling och sprida kunskap därom, alltsedan år 1900 anställt 22 in-

struktriser i trädgårdsskötsel. Dessa hafva arbetat på 24 skilda orter i landet, där de varit behjelp-liga vid anläggning och skötsel af köksträdgårdar, plantering och beskärning af fruktträd och bär-buskar, upptagning och förvaring af rotsaker m. m. Användning af trädgårdsalster vid matlagning inlärdes därjemte vid korta kurser. För undervisning i matlagning och trädgårdsskötsel åtnjuter föreningen statsanslag.

År 1906 föranstaltade föreningen jemte Tammerfors filial vid utställningen i Kuopio i en enkom för detta ändamål uppförd paviljong förevisning af en i full verksamhet varande kok-kurs. För denna, likasom för tryckningen af en broschyr om kokning i hölåda, hade föreningen erhållit anslag ur statsmedel.

Föreningen erhöll år 1890 grundplåten till *ett stipendium för kvinnor*, af donator bestämdt att uppkallas efter föreningens första ordförande, fru Elisabeth Löfgren. Af räntorna å denna fond, som sedermera vuxit genom flera särskilda donationer, hafva 12 stipendier à 200 mark och 2 mindre sådana utgifvits åt kvinnor, med företråde för dem hvilkas verksamhet varit af banbrytande beskaffenhet.

Till föreningen öfverlemnades år 1903 *en stipendiefond*, hvars räntor med 50 mark årligen, efter ansökan, gifvas åt allmogekvinna för väl skött trädgård.

Inom föreningen har vidare stiftats en stipendiefond som bär Fredrika Runebergs namn och hvars räntor, sedan kapitalet nått ett visst be-

lopp, skola utgifvas såsom *litterärt stipendium* åt kvinnor. Dessa stipendiefonder inberäknade har föreningen i gåfvor erhållit något öfver 30,000 mark. Inkomsten från 20 samkväm, 3 lotterier, 13 bazarer och 3 sällskapsspektakel uppgår endast till omkr. 19,000 mark.

Finsk Kvinnoförening har varit *representerad vid kvinnokongresserna* i Washington 1888, London 1899, Berlin 1896 och 1904, samt Köpenhamn 1906 af fröken Alexandra Gripenberg, i Chicago 1893 af fröken Meri Toppelius och i Kristiania 1902 af fru Maria Furuhjelm. Utom vid förenämnda kongresser har föreningen afgifvit redogörelser för sin verksamhet:

till Pariser expositionerna åren 1889 och 1900, hvarjemte föreningen vid den förstnämnda utställde sina publikationer;

till kvinnornas i Canada Nationalförbund på anhållan af dess ordförande, hertiginnan af Aberdeen;

till festmötet i Washington år 1898, med anledning af 50-årsdagen af mötet i Seneca Falls. Denna relation omfattade därjemte reformerna i den finska kvinnans ställning under de sista 50 åren; samt slutligen: år 1905

till »Centralblatt des Bundes deutscher Frauenvereine» en redogörelse för Finsk Kvinnoförenings verksamhet till höjande af allmoge kvinnans ställning.

Finsk Kvinnoförening har haft äran att som sin första hedersmedlem få räkna skalden *Zachris Topelius* och fick i rikt mått erfara hans varma in-

tresse och stöd för sina sträfvanden. På Z. Topelii graf restes år 1905 en vård »uppståndelsens engel», modellerad af skulptören Walter Runeberg. Insamlingen af medel för vården sattes i gång af Finsk Kvinnoförening. Den omfattades öfver hela landet med så stort deltagande, att grafvårdskommittén sedan vården var rest ännu kunde öfverlemna 7,000 mark till det af skalden omhuldade Ungdomsbiblioteket i hufvudstaden, som bär hans namn.

Föreningen har till sina hedersordförande kallat fru Elisabeth Lounasmaa och fröken Alexandra Gripenberg, samt till hedersmedlemmar fru öfverstinnan Aurore Karamzine och lektor, fröken Emma Åström.

Dess funktionärer under de gångna 25 åren voro:

Ordförande: Fru Elisabeth Löfgren 1884—1889.

„ Fr. Alexandra Gripenberg 1889—1904.

„ Fru Elin Sjöström 1904—1909.

Viceordf. „ Hanna Heikel 1884—1887.

„ „ Elin Sjöström 1887—1889.

„ „ Nipu Læthén 1889—1891.

„ „ Elisabeth Löfgren 1891—1895.

„ Fr. Hilda Käkikoski 1895—1904.

„ „ Mathilda von Troil 1901—1904.

„ „ Alma Hjelt 1904—1907.

„ Fru Tilma Forsström (Hainari) 1904—
1906.

„ „ Ilmi Hallstén 1906—1909.

„ „ Elin Holmberg 1908—1909.

Sekreterare	Fr. Alma Hjelt 1884—1889.
„	Fru Elin Sjöström 1889—1904.
„	„ Ilmi Hallstén 1904—1906.
„	„ Tilma Hainari 1906—1909.
Skattmästare	„ Olga Aspelin 1885—1889.
„	„ Anna Aspelin 1889—1894.
„	Fr. Anna Jansson 1894—1897.
„	„ Paula af Heurlin 1897—1898.
„	Fru Elin Holmberg 1898—1907.
„	„ Ina Tarjanne 1907—1909.

Finsk Kvinnoförening ser med tacksam glädje tillbaka på de förflutna 25 åren, tacksam öfver att i mon af ringa krafter hafva fått arbeta för en stor idé. Föreningen ser hoppfullt mot framtiden, ty om än kvinnosaksarbetet för närvarande röner ringa intresse bland de nya släktenas kvinnor, så kan idén dock ej stadna vid halfva segrar. De som komma efter oss, skola finna nya utvägar att bringa den till slutlig seger.

